

# بررسی رابطه ساده و چندگانه کیفیت زندگی کاری و سلامت روان دبیران تربیت بدنی و سایر دبیران مقطع متوسطه کرج

دکتر حسین سپاسی<sup>۱</sup>

سارا افتخارزاده<sup>۲</sup>

سامان ایزدمهر<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۶/۱۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۸/۱۹

هدف از انجام این تحقیق، بررسی رابطه ساده و چندگانه کیفیت زندگی کاری و سلامت روان دبیران تربیت بدنی و سایر دبیران مقطع متوسطه شهر کرج در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹ بود.

این تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی می باشد. حجم نمونه را ۲۴۰ نفر تشکیل دادند. از پرسشنامه کیفیت زندگی کاری بر اساس الگوی والتون و پرسشنامه سلامت روان (GHQ-28) به عنوان ابزار تحقیق استفاده گردید. برای تجزیه و تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چند متغیری و تحلیل واریانس چند متغیری (مانوا) با نرم افزار کامپیوتری «SPSS» استفاده شد.

نتایج تحقیق نشان داد که ضرایب همبستگی بین کیفیت زندگی کاری با سلامت روان در دبیران تربیت بدنی ( $r=0/43$ ) و سایر دبیران ( $r=0/29$ )،  $p=0/0001$  رابطه مثبت و معنی داری داشت. همچنین تمام مولفه های کیفیت زندگی کاری به جز مولفه پرداخت منصفانه و کافی در دبیران تربیت بدنی و مولفه وابستگی اجتماعی زندگی کاری در سایر دبیران، با سلامت روان رابطه مثبت و معنی داری داشتند. طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چند متغیری برای ترکیب خطی مؤلفه کیفیت زندگی کاری با سلامت روان در دبیران تربیت بدنی برابر با  $0/55$  و  $MR=0/30$  و  $RS=0/01$ ، در سایر دبیران برابر با  $MR=0/41$  و  $RS=0/17$  در سطح  $p=0/0001$  معنی دار بود. همچنین طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش مرحله ای مشاهده شد که تنها مؤلفه توسعه قابلیت های انسانی پیش بینی کننده برای سلامت روان دبیران تربیت بدنی و مؤلفه های محیط کاری ایمن و بهداشتی و فضای کلی زندگی به ترتیب پیش بینی کننده برای سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی بودند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی کاری، سلامت روان، دبیران تربیت بدنی و دبیران غیر تربیت بدنی

<sup>۱</sup> استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

<sup>۲</sup> کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر (نویسنده مسئول)

E- mail: sara.eftkharzadeh@yahoo.com

<sup>۳</sup> کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد بروجرد

## مقدمه

در حال حاضر موفقیت در هر سازمانی بستگی به تخصیص و به کارگیری مناسب ابزار، تجهیزات، پول، مواد خام و منابع انسانی آن سازمان در برنامه هایش دارد و این امر در صورتی امکان پذیر خواهد بود که سازمان ها بتوانند مهارت‌ها، توانایی‌ها و خصوصیات فردی و جمعی کارکنان خود را در راستای اهداف سازمان به کار گیرند. وزارت آموزش و پرورش سازمانی است که دارای مشخصه‌هایی از قبیل دارا بودن مقاصد مشخص به صورت مجموعه‌ای از ماموریت‌ها، برنامه‌ها و اهداف، تشکیل یافتن و در اختیار داشتن منابع انسانی می‌باشد (۳).

در سازمان‌های آموزشی مانند دیگر سازمان‌ها، هر عضو جدید در نخستین تماس حرفه‌ای خود با محیط کار امیدوار است با جوی مناسب مواجه شود تا بتواند نیازهای اقتصادی، اجتماعی و روانی خود را به نحوی مطلوب برآورده سازد (۵). مفهوم "کیفیت زندگی کاری" با جنبه‌ی مهم مسئولیت اجتماعی ارتباط مستقیم دارد. طرفداران این نظریه در جستجوی نظام‌های جدیدی برای کمک به کارکنان هستند تا آنها بتوانند بین زندگی کاری و زندگی شخصی تعادل برقرار کنند (۶).

کیفیت زندگی کاری برنامه‌ای جامع و گسترده است که رضایت کارکنان را افزایش می‌دهد، یادگیری آنها را در محیط تقویت می‌کند و به آنها در امر مدیریت، تغییر و تحولات یاری می‌رساند. عدم رضایت کارکنان از کیفیت زندگی کاری مشکلی است که تقریباً به همه کارمندان بدون توجه به مقام و جایگاه آنها آسیب می‌رساند. هدف بسیاری از سازمان‌ها افزایش رضایت کارکنان در تمام سطوح است، اما این مساله‌ای پیچیده است زیرا تفکیک و تعیین اینکه چه مشخصه‌هایی با کیفیت زندگی کاری رابطه دارند، امری دشوار است (۱۱).

امروزه هر کس در هر مکان و موقعیتی که باشد، درجاتی از فشار و استرس را در محیط کار خود احساس می‌کند و این واقعیت امری انکارناپذیر و ملموس در سازمان‌های مدرن امروزی است (۱۶). بررسی ادراکات کارکنان هر سازمان از کیفیت زندگی کاری و دریافت صحیحی از میزان سلامت روان‌شان یک نیروی مداخله‌گر و عامل موثری در رفتارشان به شمار می‌رود که تاثیر مستقیمی در روحیه و ادامه‌ی فعالیت‌های کاریشان دارد (۱). "سلامت روان"<sup>۲</sup> یکی از مهمترین مباحث امروز در جوامع سیاسی و علمی است. اهمیت موضوع سلامت روان به آن حد است که سازمان بهداشت جهانی شعار سال ۲۰۰۱ را به بهداشت روان اختصاص داد (۱۵).

تجربه‌ی همه‌ی دانش‌آموزان نشان داده است که جو عاطفی در محیط کلاس مقوله‌ای بسیار مهم و بحث‌انگیز است. ثبات عاطفی در فضای کلاس از معلم متاثر می‌شود، وجود یک معلم با مشکلات روحی و روانی و شخصی تاثیر مضر بر تمام دانش‌آموزانی که با او در ارتباطند، می‌گذارد. به همین دلیل مهم

---

1. quality of work life (QWL)  
2. general health (GH)

است که اقدامات قابل تشخیصی برای کمک به معلمانی با مشکلات عاطفی صورت گیرد. این کار همیشه آسان نیست اما از ماهیت مثبتی برخوردار می باشد (۱۰).

حرفه معلمی و تدریس از جمله مشاغل پر استرس ذکر شده است. حقوق ناکافی، عدم وجود حمایت والدین و مدیران حمایت کننده از جمله جنبه های منفی و عوامل فشار زا برای معلمان است. آسیب به سلامت روانی و جسمانی از نتایج استرس های گوناگونی است که به صورت علائم جسمانی (سردرد، زخم معده)، علائم روانی (افسردگی، خشم) و علائم رفتاری (افت کاری، غیبت)، ظاهر شود (۱۴).

سرمایه گذاری بیشتر بر نیروی انسانی در آموزش و پرورش که همان معلمان هستند، به معنای افزایش دانش و قدرتمند کردن زیر بنای جامعه که سرمایه های اصلی جامعه هستند می باشد. معلم تربیت بدنی نیز به عنوان جزئی از این نیروی انسانی در آموزش و پرورش وظایف خطیری همچون ایجاد آمادگی بدنی، ایجاد صفات اخلاقی و اجتماعی پسندیده، پر کردن صحیح اوقات فراغت و آموزش شیوه ی درست زندگی به دانش آموزان را بر عهده دارد. در کنار این وظایف مهم عواملی وجود دارد که چنانچه به آنها رسیدگی نشود، معلم دانش آموز و جامعه بشری ضربه بزرگی خواهد خورد (۵).

تحقیقات زیادی در ارتباط با سلامت روان و کیفیت زندگی کاری صورت گرفته است که نشان دهنده رابطه مستقیم سلامت روان با عوامل مربوط به کیفیت زندگی کاری می باشد. یولوک و همکاران (۲۰۰۹) کیفیت زندگی کاری را بعنوان یک میانجی بین رابطه ی عاطفی و رابطه ی خانوادگی مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق بر روی ۴۴۲ کارمند نشان داد که بهبود در روابط عاطفی و خانوادگی با بهتر شدن کیفیت زندگی کاری رابطه معنی داری داشت. فن لین و همکاران (۲۰۰۹) ارتباط بین عوام روانی - اجتماعی و سلامت را در معلمان دانشگاهی بررسی کردند. این مطالعه ی مقطعی بر روی ۱۲۰۸ معلم (۵۷۹ مرد و ۶۲۹ زن) صورت گرفت. نتایج نشان داد عدم کنترل شغلی و عدم حمایت اجتماعی با ضعیف شدن سلامت جسمی و روحی مردان مرتبط بود. در حالیکه تقاضای کار زیاد با ضعیف شدن سلامت جسمی و روحی زنان در ارتباط بود. به علاوه فشار کار زیاد به طور مداوم با بیماری در هر دو جنس رابطه ی مستقیم داشت.

با اور همکاران (۲۰۰۷) با مطالعه بر روی ۹۴۹ معلم آلمانی، شرایط کار، عوارض جانبی و مشکلات سلامت روانی آنها را بررسی نمودند. نتایج نشان داد فشار کار بالا در معلمانی که بیش از ۵۰ ساعت در هفته مشغول به کار بودند از مشکلات روحی و روانی قابل توجهی رنج می بردند و بین سلامت روان و شرایط کاری رابطه معنا داری وجود داشت.

ریشو (۲۰۰۶) در تحقیقی با عنوان کیفیت زندگی کاری تعیین کننده بهداشت روانی، بر نمونه ی ۸۰ نفری از کارمندان رسانه های مختلف به مطالعه پرداخت. بین کیفیت زندگی کاری و سلامت روان ارتباط مثبتی یافت. همچنین کیفیت زندگی کاری خوب، ترویج سلامت روان بین کارمندان را به دنبال داشت.

پورتو و همکاران (۲۰۰۶) در مطالعه ای به اختلالات روانی و ارتباط کار با عوامل روانی بین معلمان پرداختند. عدم سلامت روان در ۴۴ درصد از معلمان گزارش شد که تحت تاثیر عواملی چون مطالبات شغلی و فشار کاری بودند. در این مطالعه شیوع اختلالات روانی در معلمان با فشار کاری زیاد، ۱/۵ برابر معلمان با فشار کاری کم بود. با توجه به اهمیت موارد فوق و با عنایت به اینکه چنین تحقیقی با این گستردگی در دبیران تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی در کرج انجام نشده است، تحقیق حاضر در پی پاسخگویی به این سوالات است که وضعیت سلامت روان و کیفیت زندگی کاری آنان چگونه است؟ آیا بین کیفیت زندگی کاری و سلامت روان دبیران تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی رابطه ای وجود دارد؟ از این رو تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه ساده و چندگانه کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران تربیت بدنی و سایر دبیران مقطع متوسطه شهر کرج انجام شد.

## روش پژوهش

این پژوهش از نوع همبستگی می باشد و از روش میدانی برای جمع آوری اطلاعات مبتنی بر پرسشنامه ها استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق را تمامی دبیران مقطع متوسطه مناطق چهارگانه آموزش و پرورش شهر کرج تشکیل دادند که دبیران تربیت بدنی ۱۹۲ نفر و دبیران غیر تربیت بدنی ۴۵۲۲ نفر در سال تحصیلی ۸۸-۸۹ بودند. برای انتخاب نمونه ای که نماینده و معرف هر چه بیشتر جامعه مورد تحقیق باشد از میان کلیه دبیران به روش تصادفی چندمرحله ای، تعداد ۲۴۰ نفر به عنوان اعضای نمونه انتخاب شدند که ۶۰ نفر از آنها را دبیران تربیت بدنی و ۱۸۰ نفر را سایر دبیران مقطع متوسطه تشکیل دادند.

## ابزار اندازه گیری

الف) پرسشنامه کیفیت زندگی کاری

در این تحقیق از پرسشنامه کیفیت زندگی کاری که بر اساس الگوی والتون (۱۹۹۳) تنظیم شده است استفاده گردید. این پرسشنامه چهل و سه ماده دارد و ۸ مولفه را اندازه می گیرد. این مولفه ها عبارتند از: پرداخت منصفانه و کافی (سوالات ۱-۴)، محیط کاری ایمن و بهداشتی (سوالات ۵-۱۰)، تامین فرصت رشد و امنیت مداوم (سوالات ۱۱-۱۵)، قانون گرایی در سازمان کار (سوالات ۱۶-۱۹)، وابستگی اجتماعی زندگی کاری (سوالات ۲۰-۲۳)، فضای کلی زندگی (سوالات ۲۴-۲۷)، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار (سوالات ۲۸-۳۴)، توسعه قابلیت های انسانی (سوالات ۳۵-۴۳). در تحقیق حاضر پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب برابر با ۰/۹۰ و ۰/۹۱ می باشد که به طور کلی، بیانگر ضرایب پایایی قابل قبول می باشد.

ب) پرسشنامه سلامت روان

برای اندازه گیری سلامت روان آزمودنی ها از پرسشنامه سلامت عمومی GHQ-28 استفاده گردید. این پرسشنامه شامل ۲۸ ماده با چهار مولفه اختلال جسمانی (سوالات ۱-۷)، اضطراب و خواب (سوالات ۱-۱۴)

۸)، عملکرد اجتماعی (سوالات ۲۱-۱۵) و افسردگی (سوالات ۲۸-۲۲) می باشد. در تحقیق حاضر پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب برابر با ۰/۹۰ و ۰/۷۰ می باشد که بیانگر ضرایب پایایی قابل قبول می باشد.

### یافته های پژوهش

یافته های تحقیق نشان داد که بین کیفیت زندگی کاری و سلامت روان کل دبیران رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ( $P = ۰/۰۰۰۱$  و  $r = ۰/۳۲$ ). به عبارت دیگر، هر چه میزان کیفیت زندگی کاری افزایش (بهبود) یابد به همان اندازه سلامت روان دبیران افزایش می یابد. بین کلیه مؤلفه های کیفیت زندگی کاری (پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، قانون گرایی در سازمان کار، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، توسعه قابلیت های انسانی) و سلامت روان کل دبیران رابطه مثبت و معنی داری مشاهده می شود.

بین کیفیت زندگی کاری و سلامت روان دبیران تربیت بدنی رابطه مثبت و معنی داری مشاهده می شود ( $P = ۰/۰۰۱$  و  $r = ۰/۴۳$ ). به عبارت دیگر، با افزایش کیفیت زندگی کاری دبیران تربیت بدنی، سلامت روان آنان نیز افزایش می یابد. بین مؤلفه های محیط کاری ایمن و بهداشتی، قانون گرایی در سازمان کار، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، توسعه قابلیت های انسانی) و سلامت روان دبیران تربیت بدنی رابطه مثبت معنی داری مشاهده می شود، لیکن بین مؤلفه پرداخت منصفانه و کافی و سلامت روان دبیران تربیت بدنی رابطه مثبت معنی داری مشاهده نگردید.

بین کیفیت زندگی کاری و سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی رابطه مثبت معنی داری مشاهده شد ( $P = ۰/۰۰۰۱$  و  $r = ۰/۲۹$ ). به عبارت دیگر، افزایش کیفیت زندگی کاری دبیران غیر تربیت بدنی، با افزایش سلامت روان آنان همراه شده است. بین کلیه مؤلفه های کیفیت زندگی کاری (پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، قانون گرایی در سازمان کار، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، توسعه قابلیت های انسانی) و سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی نیز رابطه مثبت معنی داری مشاهده می شود، لیکن بین مؤلفه وابستگی اجتماعی زندگی کاری و سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی رابطه مثبت و معنی داری وجود ندارد (جدول ۱).

جدول ۱: ضرایب همبستگی ساده بین کیفیت زندگی کاری و سلامت روان دبیران

دبیران						شاخص آماری	متغیر پیش بین	مغز ملاک
غیر تربیت بدنی		تربیت بدنی		کل				
p	r	p	r	p	r			
۰/۰۰۰۱	۰/۲۹	۰/۰۰۱	۰/۴۳	۰/۰۰۰۱	۰/۳۲	کیفیت زندگی کاری	سلامت روان	
۰/۰۳۳	۰/۱۶	۰/۱۸۰	۰/۱۷	۰/۰۱۴	۰/۱۶	پرداخت منصفانه و کافی		
۰/۰۰۰۱	۰/۳۳	۰/۰۱۲	۰/۳۲	۰/۰۰۰۱	۰/۳۲	محیط کاری ایمن		
۰/۰۰۱	۰/۲۵	۰/۰۲۲	۰/۲۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۵	تأمین فرصت رشد		
۰/۰۱۶	۰/۱۸	۰/۰۱۷	۰/۳۰	۰/۰۰۲	۰/۲۰	قانون گرایی در سازمان		
۰/۱۰۴	۰/۱۲	۰/۰۳۹	۰/۲۶	۰/۰۱۹	۰/۱۵	وابستگی اجتماعی		
۰/۰۰۰۱	۰/۲۸	۰/۰۰۵	۰/۳۵	۰/۰۰۰۱	۰/۳۰	فضای کلی زندگی		
۰/۰۰۱	۰/۲۴	۰/۰۱۳	۰/۳۲	۰/۰۰۰۱	۰/۲۶	یکپارچگی و انسجام اجتماعی		
۰/۰۰۲	۰/۲۲	۰/۰۰۰۱	۰/۴۶	۰/۰۰۰۱	۰/۲۸	توسعه قابلیت های انسانی		

طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش مرحله ای، از میان مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، قانون گرایی در سازمان کار، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، توسعه قابلیت های انسانی به عنوان متغیرهای پیش بین، مؤلفه های محیط کاری ایمن و بهداشتی، فضای کلی زندگی، وابستگی اجتماعی زندگی کاری و توسعه قابلیت های انسانی به ترتیب پیش بینی کننده برای سلامت روان دبیران می باشند و مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، قانون گرایی در سازمان کار، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار و تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم در پیش بینی کنندگی سلامت روان دبیران، نقشی را ایفا نمی کنند (جدول ۲).

طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش مرحله ای، از میان مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، قانون گرایی در سازمان کار، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، توسعه قابلیت های انسانی به عنوان متغیرهای پیش بین، تنها مؤلفه توسعه قابلیت های انسانی پیش بینی کننده برای سلامت روان دبیران تربیت بدنی می باشد و مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، فضای کلی زندگی، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، قانون گرایی در سازمان کار، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار و تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم در پیش بینی کنندگی سلامت روان دبیران تربیت بدنی، نقشی را ایفا نمی کنند (جدول ۳).

طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش مرحله ای، از میان مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، قانون گرایی در سازمان کار، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، توسعه قابلیت های انسانی به عنوان متغیرهای پیش بین، مؤلفه های محیط کاری ایمن و بهداشتی و فضای کلی زندگی به ترتیب پیش بینی کننده برای سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی می باشند و مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، قانون گرایی در سازمان کار، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم و توسعه قابلیت های انسانی در پیش بینی کنندگی سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی، نقشی را ایفا نمی کنند (جدول ۴).

جدول ۲: ضرایب همبستگی چند گانه متغیرهای مؤلفه های کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران با «مرحله ای (Stepwise)»

ملاک	شاخصهای آماری متغیرهای پیش بین	همبستگی چندگانه MR	ضریب تعیین RS	نسبت F احتمال p	ضرایب رگرسیون ( $\beta$ )			
					۱	۲	۳	۴
سلامت روان	۱- محیط کاری ایمن	۰/۳۲	۰/۱۰	F=۲۷/۱۵ p=۰/۰۰۰۱	$\beta= ۰/۳۲$ t= ۵/۲۱ p<۰/۰۰۰۱			
	۲- فضای کلی	۰/۳۸	۰/۱۴	F=۲۰/۳۵ p=۰/۰۰۰۱	$\beta= ۰/۲۲$ t= ۳/۵۰ p<۰/۰۰۱	$\beta= ۰/۲۵$ t= ۳/۹۲ p<۰/۰۰۰۱		
	۳- وابستگی اجتماعی	۰/۴۰	۰/۱۶	F=۱۵/۰۸ p=۰/۰۰۰۱	$\beta= ۰/۲۸$ t= ۴/۰۴ ۰/۰۰۰۱ p<	$\beta= ۰/۳۱$ t= ۴/۴۲ p<۰/۰۰۰۱	$\beta=-۰/۱۵$ t= -۲/۰۰ p<۰/۰۰۵	
	۴- توسعه قابلیت	۰/۴۲	۰/۱۸	F=۱۲/۷۷ p=۰/۰۰۰۱	$\beta= ۰/۲۴$ t= ۳/۵۱ p<۰/۰۰۱	$\beta= ۰/۲۷$ t= ۳/۸۷ p<۰/۰۰۰۱	$\beta=-۰/۲۵$ t= -۲/۸۵ p<۰/۰۰۵	$\beta= ۰/۱۹$ t= ۲/۲۴ p<۰/۰۰۵

جدول ۳: ضرایب همبستگی چند گانه متغیرهای مؤلفه های کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران تربیت بدنی با «مرحله ای (Stepwise)»

شاخصهای آماری متغیرهای پیش بین	همبستگی چندگانه MR	ضریب تعیین RS	نسبت F احتمال p	ضرایب رگرسیون ( $\beta$ )	ملاک متغیر
توسعه قابلیت	۰/۴۶	۰/۲۱	F=۱۶/۰۶ p=۰/۰۰۰۱	$\beta= ۰/۴۶$ t= ۴/۰۰ p<۰/۰۰۰۱	سلامت روان

جدول ۴: ضرایب همبستگی چند گانه متغیرهای مؤلفه های کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی با «مرحله ای (Stepwise)»

ضرایب رگرسیون ( $\beta$ )		نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	شاخصهای آماری	متغیر ملاک
۲	۱				متغیرهای پیش بین	
	$\beta = 0/33$ $t = 4/62$ $p < 0/0001$	$F = 21/41$ $p = 0/0001$	0/10	0/33	۱- محیط کاری ایمن و بهداشتی	سلامت روان
$\beta = 0/19$ $t = 2/58$ $p < 0/01$	$\beta = 0/26$ $t = 3/44$ $p < 0/0001$	$F = 14/39$ $p = 0/0001$	0/14	0/37	۲- فضای کلی زندگی	

طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چند متغیری برای ترکیب خطی مؤلفه های پرداخت منصفانه و کافی، محیط کاری ایمن و بهداشتی، تأمین فرصت رشد و امنیت مداوم، قانون گرایی در سازمان کار، وابستگی اجتماعی زندگی کاری، فضای کلی زندگی، یکپارچگی و انسجام اجتماعی در سازمان کار، توسعه قابلیت های انسانی با سلامت روان کل دبیران، دبیران تربیت بدنی و سایر دبیران به ترتیب برابر با:  $MR = 0/42$  و  $RS = 0/18$  می باشد که در سطح  $p = 0/0001$  معنی دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین ( $RS$ )، مشخص شده که ۱۸ درصد واریانس سلامت روان توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین می باشد. در دبیران تربیت بدنی برابر با:  $MR = 0/55$  و  $RS = 0/30$  می باشد که در سطح  $p = 0/01$  معنی دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین ( $RS$ )، مشخص شده که ۳۰ درصد واریانس سلامت روان توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین می باشد. در دبیران غیر تربیت بدنی برابر است با:  $MR = 0/41$  و  $RS = 0/17$  می باشد که در سطح  $p = 0/0001$  معنی دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین ( $RS$ )، مشخص شده که ۱۷ درصد واریانس سلامت روان توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین می باشد.

## بحث و نتیجه گیری

طبق نتایج حاصل از همبستگی ساده، بین کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران تربیت بدنی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین مؤلفه های کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران تربیت بدنی نیز رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. مؤلفه های توسعه قابلیت های انسانی و فضای کلی زندگی بیشترین همبستگی را با سلامت روان دبیران تربیت بدنی داشتند و تنها بین مؤلفه پرداخت منصفانه و کافی با سلامت روان دبیران تربیت بدنی رابطه مثبت و معنی داری مشاهده نشد. در دبیران غیر تربیت بدنی بین کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران تربیت بدنی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین مؤلفه های کیفیت زندگی کاری با سلامت روان دبیران تربیت بدنی نیز رابطه مثبت و معنی داری وجود



دارد. مولفه های محیط کاری ایمن و بهداشتی و فضای کلی زندگی بیشترین همبستگی را با سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی داشتند و تنها بین مولفه وابستگی اجتماعی زندگی کاری با سلامت روان دبیران غیر تربیت بدنی رابطه مثبت و معنی داری مشاهده نشد. در نتایج تحقیق میر کمالی و نارنجی ثانی (۱۳۸۷) بیشترین همبستگی در مولفه های کیفیت زندگی کاری با رضایت شغلی بین مولفه توسعه قابلیت های انسانی بود که با تحقیق حاضر همخوانی دارد. نتایج تحقیق محمدی (۱۳۸۷) و کسایبی (۱۳۸۳) نشان داد بین کیفیت زندگی کاری و مولفه هایش با سلامت سازمانی و عملکرد رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد که با تحقیق حاضر همخوانی دارند.

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر در دبیران تربیت بدنی، واریانس مشترک بین مولفه اول کیفیت زندگی کاری به عنوان متغیر پیش بین با سلامت روان به عنوان متغیر ملاک نشان می دهد که با ورود مولفه های بعدی این اعداد افزایش می یابند، به طوریکه با ورود آخرین مولفه کیفیت زندگی کاری همبستگی چندگانه برابر با ۰/۵۵ و با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، مشخص شده که ۳۰ درصد واریانس سلامت روان توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین می باشد. در سایر دبیران همبستگی چندگانه مولفه های کیفیت زندگی کاری با سلامت روان افزایش می یابد به طوریکه با ورود آخرین مولفه کیفیت زندگی کاری همبستگی چندگانه برابر با ۰/۴۱ و با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، مشخص شده که ۱۷ درصد واریانس سلامت روان توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین می باشد. در نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون مرحله ای همبستگی مولفه های کیفیت زندگی کاری و سلامت روان آزمودنی ها در روش مرحله ای، تنها مولفه توسعه قابلیت های انسانی ۲۱ درصد پیش بینی کننده سلامت روان دبیران تربیت بدنی است. در دبیران غیر تربیت بدنی مولفه های محیط کاری ایمن و بهداشتی و فضای کلی زندگی به ترتیب ۱۰ درصد و ۱۴ درصد پیش بینی کننده برای سلامت روان شان می باشد. همچنین نتایج نشان دادند هر چه میزان کیفیت زندگی کاری افزایش (بهبود) یابد به همان اندازه سلامت روان دبیران افزایش می یابد. در تحقیق شهبازی و همکاران (۱۳۸۸) نتایج حاصل از رگرسیون مرحله ای نشان داد بین برخی از مولفه های کیفیت زندگی کاری پیش بینی کننده عملکرد بودند، این مولفه ها عبارتند از قانون گرایی در سازمان کار، فضای کلی زندگی و توسعه قابلیت های انسانی که دو مولفه آخر با تحقیق فوق همخوانی دارند. همچنین نتایج بدست آمده در کل یا بخشی از تحقیقات کامپیر و همکاران (۲۰۰۹)، فن لین و همکاران (۲۰۰۹)، یولوک و همکاران (۲۰۰۹)، ریشو (۲۰۰۶)، محمدی (۱۳۸۶) نشان دادند که شرایط کاری تاثیر به سزایی در سلامت روانی دارد و با بهبود کیفیت زندگی کاری سلامت روان نیز بهبود می یابد که با تحقیق حاضر همخوانی دارند.

## منابع

- آراسته، مدبر (۱۳۸۶). بررسی وضعیت سلامت روان و عوامل مرتبط با آن در میان دبیران دبیرستان های شهرهای سنندج و بیجار. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان*. دوره ۱۲: ۶۲-۵۳.
- رضایی کمینی، امیر (۱۳۸۵). *تجزیه و تحلیل و مقایسه برنامه ارزشیابی معلمان تربیت بدنی و غیرتربیت بدنی*. پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی. دانشگاه گیلان.
- سید جوادین، رضا؛ سخدری، کمال (۱۳۸۴). *کیفیت زندگی کاری در سازمان های کار آفرین بر اساس الگوی والتون (گزارش)*. تهران: انتشارات مولفین.
- شهبازی، بهزاد؛ واعظی، مظفرالدین؛ ثنایی پور، هادی (۱۳۸۸). تبیین رابطه کیفیت زندگی کاری و عملکرد مدیران گروه های آموزشی دانشگاه اصفهان. *نشریه مدیریت دولتی*. ۱(۳): ۸۴-۶۹.
- کسایی، میترا (۱۳۸۳). نگرش کارکنان به کیفیت زندگی کاری و رابطه آن با عملکرد. *تحول اداری*. ۷(۴۷): ۱۳۳-۱۱۹.
- محمدی، بهرام (۱۳۸۷). *بررسی رابطه سلامت سازمانی و کیفیت زندگی کاری در مدارس دوره ی متوسطه استان کردستان از دیدگاه دبیران*. پایان نامه ی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی. دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، دانشکده علوم انسانی و تربیت بدنی.
- محمدی، شهناز (۱۳۸۶). مقایسه ی مکانیسم های مقابله ای، فرسودگی شغلی و سلامت روان بین دبیران ایران و هند. *فصلنامه ی نوآوری آموزشی*. شماره ۱۶: ۹۶-۶۰.
- میرکمالی، محمد؛ نارنجی ثانی، فاطمه (۱۳۸۷). بررسی رابطه کیفیت زندگی کاری و رضایت شغلی بین اعضای هیات علمی دانشگاه های تهران و صنعتی شریف. *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*. شماره ۴۸: ۷۱-۱۰۱.
- Akdere, M. (2006). **Improving quality of work life implications for human resources**. *Business Review*. 6(1).PP: 173-177.
- Bauer, J. (2007). **Working conditions, adverse events and mental health problems in a sample of 949 German teachers**. *International Archives of Occupational and Environmental Health*. 80(5).PP: 442-449.
- Fan Lin, B. (2009). **The relationship between psychosocial factor and health in university teachers**.  
[http:// en.cnki.com.cn/Article –en/CJFDTOTAL-SOLE200906009.htm](http://en.cnki.com.cn/Article-en/CJFDTOTAL-SOLE200906009.htm).
- Kompier, M. (2009). **Employment contracts: cross-sectional and longitudinal relations with quality of working life, health and well-being**. *Journal Occup Health*. 51.PP: 193-203.
- Miller, D; Wiltse, J. (2009). **Mental Health and the Teacher**. *Journal of School Health*. 49(7).PP: 374 – 377.
- Nasl Saraji, G; Dargahi, H. (2006). **Study of quality of work life (QWL)**. *Iranian Journal of Public Health*. 35(4).PP: 8-14.

- Porto, L; Carvalho, F; Oliveira, N; Silvany Neto, A; Araujo, T; Reis, E; et al. (2006). Association between mental disorders and work-related psychosocial factors in teachers. *Review Saude Publica*. 40(5).PP: 818-826.
- Rishu, R. (2006). **Quality of work life as determinant of mental health: a study of print media employees**. SCMS. Journal of Indian Management. 71.PP: 90-94.
- Russel, D. (1987). **Job related stress, social support and burnout among classroom teachers**. Journal of Applied Psychology. 72(2).PP: 269-274.
- Sourd, L. (2002). **Faculty members morale and their intention leave**. Journal of Higher Education. 73(4). PP:518-542.
- Weightman, J. (1999). **Introduction organization behavior**. Endinburg Gate, Horolow Addison- Wesleg.
- Yue-Lok Cheung , F; So-Kum Tang, C. (2009) **Quality of work life as a mediator between emotional labor and work family interference**. Journal of Business and Psychology.



# **A study on Simple and Multiple Correlation among Quality of Working Life and Mental Health in Sport Teachers and Non- Sport Teachers in Karaj**

**Hossein Sepasi**

Ph. D. Lecturer of Islamic Azad University, Karaj Branch

**Sara Eftekharzadeh**

Master degree in Physical education, Islamic Azad University, Shooshtar Branch

**Saman Izadmehr**

Master degree in Physical education, Islamic Azad University, Broojerd Branch

**Received: 1 Sep. 2013**

**Accepted: 10 Nov. 2013**

The aim of this study was to determine simple and multiple correlation among the quality of working life and mental health of Sport teachers and non-sport teachers of high schools in Karaj city at educational year of 1388-89. This study was descriptive and correlation type. Sample community involved 240 teachers. Quality of working life questionnaire based on Wallton pattern and mental health (GHQ-28) questionnaire was used as research tools.

Pierson correlation factor, multi variable regression and multi variable variance analysis by SPSS software (manova) , were used for data analysis. Results showed positive and significant relation between quality of work life and mental health correlation factors in sport teachers (  $p=0.001$   $r=0.43$ ) and non-sport teachers( $p=0.0001$   $r=0.29$ ) . Also all of the quality of working life factors had a positive and significant relation with mental health, except adequate and fair compensation factor in sport teachers and the social relevance of working life in other teachers. Results of regression analysis , with enter method, multi variable correlation factor for the linear combination for the quality of working life with mental health in sport teachers , were  $MR=0.55$  and  $RS=0.3$  and significant at  $p=0.01$  and in non-sport teachers were  $MR=0.41$  and  $RS=0.17$  and significant at  $p=0.00011$  .

And also , based on results of regression analysis with stepwise method, observed that only the social relevance of working life factor was predictive for mental health of sport teachers and safe and health working and total life were predictive for mental health of non-sport teachers , respectively .

**Key words:** Quality of working life, Mental health, Sport teachers and Non-Sport teachers